

PALAUTETTA TIMO JUNKKAALALLE

Sain puolisoltani Impulta (Irmalta) joululahjaksi *Timo Junkkaalan* kirjoittaman piispa *Olavi Rimpiläisen* elämäkerran ”Olavi Rimpiläinen viimeinen vanhauskoinen”. Kirjan loppupuolella oli Rimpiläisen esittämä kritiikki omaa kirjaani ”Pelastuksesta osalliseksi” (Sley-Media, 2017) kohtaan.

Vasta kyseisen kritiikin myötä sain tiedon Junkkaalan omasta kyseisen kirjani arvostelusta, jonka hän oli julkaissut Perusta-lehdessä sen päätoimittajana ollessaan (1/2018). Jostakin syystä kirjajhyllystäni puuttuu kyseinen Perustan numero, vaikka olen ollut Perustan kestotilaaja lehden alusta saakka.

Kommentoin seuraavassa molempia, sekä piispa Rimpiläisen elämäkerrassa julkaistua että Junkkaalan Perustassa esittämää kritiikkiä ”Pelastuksesta osalliseksi” -kirjaani kohtaan.

A. Olavi Rimpiläisen kritiikki *Pelastuksesta osalliseksi* -kirjaani kohtaan (s. 638–639)

1. Junkkaalan mukaan ”Rimpiläinen antoi tunnustusta Matti Väisäsen ensimmäisistä kastetta käsittelevistä kirjoista. Toisin oli kuitenkin vuonna 2017 ilmestyneen kirjan *Pelastuksesta osalliseksi* kohdalla.”

Sitä, onko Junkkaalan tekstiin päässyt mukaan tiedostaen tai tiedostamattaan myös hänen omaa tulkintaansa, minun ei ole mahdollista arvioida. Joka tapauksessa Rimpiläisen esittämäksi kritiikiksi kerrotusta tekstistä puuttuvat kauttaaltaan lainausmerkit, ja tämän palautteeni B-osasta (Timo Junkkaalan kritiikki *Pelastuksesta osalliseksi* -kirjaani kohtaan) näemme, että Junkkaala ja allekirjoittanut ovat kaste- ja pelastuksen teologiassaan yllättävän kaukana toisistaan.

Mielestäni Rimpiläisen mainitsevat ensimmäiset kastetta käsittelevät kirjani *Pyhä kaste Raamatussa* I Teologinen osa (419 sivua) ja *Pyhä kaste kirkossa* II Kirkkohistoriallinen osa (461 sivua) ja Rimpiläisen kritisoi *Pelastuksesta osalliseksi* (262 sivua) ovat teologisesti yhteneväiset. Viimeksi mainittu, kasteteologiseksi testamentiksi kutsumani, on edellä mainittujen laajojen teosten eräänlainen tiivistelmä. Tosin sen jälkimmäisessä eli Dogmihistoriallisessa osiossa (B) on uutena ennen muuta puhtasoppisen ajan ja pietismin opetus sekä amerikkalaisen Missourisynodin kaste- ja pelastuskäsityksen (C.F.Waltherin ja Franz Pieperin) tarkastelu ja sen jäljittäminen, mistä nykyiset monien luterilaisten kirkkojen kaste- ja pelastusteologiset vinoutumat ovat saaneet alkunsa.

2. Junkkaalan mukaan Rimpiläinen paheksui sitä, että *Pelastuksesta osalliseksi* -kirjassaan ”Väisänen opetti, ettei Jumalan sana synnytä uskoa eikä uudestisyntymistä, vaan sen tekee vain kaste.”

Rimpiläisen väite pitää vain osittain paikkansa. Opetan kaikissa kastekirjoissani, niin myös kirjassani *Pelastuksesta osalliseksi* Raamattua seuraten, että Pyhä Henki synnyttää ihmisessä nimenomaan *sanan kautta uskon* ja luottamuksen Jumalan sanan pelastuslupaukseen kasteessa ja ohjaa ihmisen kasteelle. Sanassaan Jumala lupaa jokaiselle pelastusta kyselevälle, että pyhässä kasteessa ihminen kuolee ja ylösnousee Kristuksen kanssa (Rm 6:3-5), saa syntien anteeksiantamuksen (Apt 2:38), hänet puetaan Kristuksen lahjavanhurskauteen (1Kr 6:11; Gl 3:27;

Tr 3:4-7), hän *uudestisyntyy* Jumalan lapseksi ja saa Pyhän Hengen lahjan (Jh 3:5; Tt 3:5; Apt 2:38) sinetiksi, josta Herra tuntee omansa (Ef 4:30; 2Tm 2:19; Rm 8:9) ja hänet liitetään Kristuksen ruumiin jäseneksi (Rm 6:3-5; 1Kr 12:13, Gl 3:27-29).

Uuden testamentin mukaan uudestisyntyminen tapahtuu sanan kautta kasteessa, mutta ei ennen eikä ilman kastetta. Kaste on sanan inkarnaatio, vedessä aineellisen muodon ottanut sana. Pyhä Henki synnyttää ihmisessä kuivan sanan kautta uskon Jumalan lupaukseen siitä, että Jumala pelastaa hänet läpimärän sanan kautta (Anssi Simojoen ilmaisu Johann Gerhardia mukaillen). Uusi testamentti (*Novum*) ei opeta, että ihminen uudestisyntyisi Jumalan lapseksi pelkän sanan kautta ennen tai ilman kastetta.

3. Junkkaalan mukaan ”Rimpiläinen viittasi sekä Uuden testamentin että kirkkojen yhteiseen opetukseen, jonka mukaan uudestisyntyminen tapahtuu kasteessa, parannuksessa ja ylösnousemuksessa.”

Enempää Uusi testamentti kuin kristilliset kirkotkaan eivät jaa kokonaan Rimpiläisen käsitystä siitä, että uudestisyntyminen tapahtuu kasteessa, parannuksessa ja ylösnousemuksessa. Uudestisyntyminen tapahtuu kyllä *kasteessa*, kuten Jeesus (Jh 3:5; Mt 28:19) ja hänen apostolinsa (esim. Apt 2:38; Tt 3:5 ja 1Pt 3:21) opettavat. Siinäkin Rimpiläinen on oikeassa, että Uudessa testamentissa kutsutaan uudestisyntymiseksi myös aikojen lopussa tapahtuvaa ylösnousemusta (Mt 19:28, KR-38).¹ Niin minäkin kastekirjoissani opetan.

Itse asiassa mainittu Jeesuksen sana Nikodemokselle (Jh 3:5) osoittaa, ettei uudestisyntymistä ja pelastusta ole kasteen ulkopuolella lainkaan, sillä Jeesus sanoi Nikodemokselle: ”*Totisesti, totisesti: jos ihminen ei synny* [γεννηθῆ, *genneethee*, pass. 1. aor.] *vedestä ja Hengestä, hän ei pääse Jumalan valtakuntaan*” (Jh 3:5). Implisiittisesti Jeesuksen lähetys- ja kastekäsky sisältää saman (Mt 28:19).

Mutta Rimpiläinen väittää, että uudestisyntyminen tapahtuisi Uuden testamentin ja kirkkojen yhteisen opetuksen mukaan myös *parannuksessa*. Oletan Rimpiläisen tässä sanalla ”parannus” tarkoittavan sekä [a] luopioksi tuleen kastetun että [b] aikuisen (kastamattoman) kääntymistä.

a) Väite, jonka mukaan Raamattu kutsuisi myös luopion kääntymistä uudestisyntymiseksi, on lähtöisin pietismin isältä, Philipp Jacob Speneriltä (1635–1705). Pietismin mukana kyseinen oppi on tullut myös Suomeen. Piispa Eino Sormusen valmistamassa ja kirkolliskokouksen v. 1948 hyväksymässä Kristinopissa siitä käytetään nimitystä ”hengellisesti kuolleen uudestisyntyminen”. Raamattu ei kyseistä termiä tunne eikä se kutsu ”uudestisyntymiseksi” kasteen ulkopuolella tai jälkeen tapahtuvaa Pyhän Hengen työtä.

b) ”Ruotsi-Suomen luterilaisen kirkon käsikirjaan (1693 ja -94) sisällytettiin kristinuskoon kääntyviä *aikuisia varten oma kasteakaava*. Aikuisten kaava seurasi teologisesti Speneriä. Kastettavan piti kaavan mukaan itse lukea kastetilaisuudessa ennen kastetta ääneen

¹ Kasteen yhteydessä tapahtuvassa uudestisyntymisessä verbi on *aoristissa*, jolla kreikan kielessä ilmaistaan hetkellistä tai lyhyt kestoista tapahtumaa yhtenä kokonaisuutena, ja joka näin yhdistää vedestä ja Hengestä syntymisen yhdeksi tapahtumaksi.

Lopullisesta, tulevassa ruumiin ylösnousemuksessa tapahtuvasta ”uudestisyntymisestä” puhuessaan Raamattu käyttää *futuuria*. Lisäksi on syytä huomata, että ruumiin ylösnousemuksessa tapahtuvasta uudestisyntymisestä Raamatun käyttämän sanan *παλιγγενεσία* (*palingenesia*) primäärimerkitys on ”uudesti luominen”. Kasteessa tapahtuvasta uudestisyntymisestä Uusi testamentti käyttää yhtä poikkeusta lukuun ottamatta sanaa *γεννάω* (*gennaoo*).

Apostolinen uskontunnustus ja siten tunnustaa olevansa uskossa ja pelastettu. Tällöin Ruotsi-Suomen luterilainen kirkko teki – tiedostaen tai tiedostamattaan – varsin merkittävän ja kauaskantoisen irtioton jakamattoman vanhan kirkon ja Lutherin kasteteologiasta. Nimittäin siitä saakka on aikuisilta Suomen luterilaisessa kirkossa edellytetty ennen kastetta omakohtaisen uskon tunnustamista eli pelastusta” lausumalla Apostolinen uskontunnustus. Sen sijaan Raamatussa ja Tunnustuskirjoissamme uudestisyntyminen ja pelastus on vasta kasteen lahja, ei sen edellytys.

Niinpä Suomen luterilaisessa kirkossa on opetettu jo yli 300 vuoden ajan ”kahta pelastuksen tapaa”: lapset uudestisyntyvät ja pelastuvat kasteessa, koska eivät pysty ymmärtämään sanaa, mutta aikuiset uudestisyntyvät ja pelastuvat sanan kautta ennen kastetta. Aivan oikeutetusti maamme baptistiset kirkot ja yhteisöt sanovatkin, että tämän päivän Suomen luterilaisella kirkolla on sisällöllisesti kaksi kastetta: a) lapsikaste kristikunnan keskellä ja b) uskovien eli baptistinen kaste lähetystilanteessa.²

Kaste koostuu Jumalan sanasta ja vedestä. Rimpiläisen kritisoidussa kirjassani *Pelastuksesta osalliseksi* olen sanonut Tunnustuskirjoja ja Lutheria lainaten seuraavasti: ”[M]eidän täytyy muistaa, että sakramentit ovat aina *sidoksissa sanaan*. Ne ovat yksi Jumalan sanan julistamisen muoto. Sakramentit ovat armonvälineitä nimenomaan sanan voimasta. Sana on kasteen sielu. Sana saa voimansa iankaikkisesta Sanasta, joka on Jumala. Isossa katekismuksessa Luther muistuttaa kastetta ajatellen siitä, ’ettei näitä kahta, sanaa ja vettä, saa missään tapauksessa erottaa ja irrottaa toisistaan.’ ’Se saa näet sanasta voiman olla uudestisyntymisen pesu.’”³ Kirkkopostillassaan Luther sanoo: Kasteessa ’Pyhä Henki veden ja sanan kautta tekee ihmisestä Jumalan lapsen’.⁴ Mutta ’joka hylkää kasteen, hylkää samalla Jumalan sanan ja uskon sekä Kristuksen, joka opastaa meidät sanaan ja sitoo meidät kasteeseen’.⁵

4. Junkkaalan mukaan Rimpiläinen jatkoi kritiikkiään sanomalla, ”että lähetysaarna käy hullunkuriseksi, jos Väisäsen linja ajaa kovin tiukkaan sen, että Jumalan sana ei ole varsinainen uudestisyntyttäjä.”

Tämä Rimpiläisen kritiikkikohta on esimerkki edellisestä kohdasta (3b), joka sisältää käsityksen, jonka mukaan lapset pelastuvat eri tavalla kuin aikuiset: lapset uudestisyntyvät ja pelastuvat kasteessa, mutta aikuiset uudestisyntyvät ja pelastuvat pelkän sanan kautta ennen kastetta. Kutsun kyseistä käsitystä kirjoissani ”kahden pelastuksen tavan opiksi”. Ongelman ratkaisu on varsin yksinkertainen. Katsomme Raamatusta, miten ihmiset – lapset ja aikuiset – uudestisyntyivät ja pelastuivat alkukirkon aikana:

Apostolien teoissa kuvataan kaikkiaan yhdeksän eri kääntymistapausta: **1.** Herätys ensimmäisenä helluntaina Jerusalemissa (Apt 2:37-41); **2.** Samarian herätys (Apt 8:5-12); **3.** Etiopian hoviherran tapaus (Apt 8:26-40); **4.** Saulus Tarsolaisen kääntyminen (Apt 9:3-18; 22:6-16); **5.** Corneliuksen perhekunnan pelastuminen (Apt 10:44-48; 11:14); **6.** Lyydian perhekunnan kääntymys (Apt 16:12-15, 40); **7.** Filippiin vanginvartijan perhekunnan uskon tuleminen (Apt 16:25-34); **8.** Krispuksen perhekunnan pelastuminen (Apt 18:8) ja **9.** Efesoksessa noin kahdentoista miehen tuleminen osalliseksi Pyhästä Hengestä ja pelastuksesta (Apt 19:1-7).

² Grönvik – Sinnemäki – Haapala: Kaste ja usko. Hämeenlinna 1988, s. 97.

³ Tk 1990, 402 (22, 27).

⁴ Walch 11, 1193, 78 (Luther, Martti: Kirkkopostilla III, 49, 78).

⁵ Tk 1990, 403 (31).

Ensiksikin kaikille näille kääntymistapauksille, joissa jokaisessa on kysymys aikuisista (osassa lapsineen), on yhteistä se, että kyseiset ihmiset saivat ensin kuulla sanaa Jeesuksesta Kristuksesta ja siitä, että kristillisessä kasteessa päästään hänen yhteyteensä ja pelastutaan.

Toiseksi heitä yhdistää kuulemansa evankeliumin vastaanottaminen, josta eri tapauksissa käytetään erilaisia ilmaisuja: ”*ottivat hänen sanomansa vastaan*” (helluntaina, Apt 2:41), ”*he nyt uskoivat Filippusta*” (Samariassa, Apt 8:12, KR-38), ”*Tässä on vettä. Estääkö mikään kastamasta minua?*” (Etiopian hoviherra, Apt 8:36), ”*Hän nousi jalkeille, ja hänet kastettiin.*” (Saulus Tarsolainen, Apt 9:18), ”*Herra avasi hänen sydämensä ottamaan vastaan sen mitä Paavali puhui*” (Lydia, Apt 16:14). Krispuksen perhekunnan kääntymisen yhteydessä käytetään sanaa ”uskoa”: ”*Mutta synagoogan esimies Krispus ja koko hänen perhekuntansa uskoivat (πιστεύω, pisteuoo) Herraan; ja myöskin monet korinttolaiset, jotka olivat kuulemassa, uskoivat (πιστεύω, pisteuoo), ja heidät kastettiin*” (Apt 18:8, KR-38).

Kyseisissä kääntymistapauksissa ei sanota: Nyt te olette kuulleet Jumalan sanaa ja olette ottaneet sen vastaan. Te olette uudestisyntyneet ja pelastettuja. Hallelujaa! Ottakaa kuitenkin vielä kaste pelastuksenne sinetiksi ja uskonne vahvistukseksi. Ei, tuhannesti ei!

Kolmanneksi, mainittuja kääntymistapauksia yhdistää myös se, että Pyhä Henki ohjasi heidät kuulemansa sanan kautta kasteelle, jossa he uudestisyntyivät Jumalan lapsiksi, saivat Pyhän Hengen sisimpäänsä ja kaikki muutkin pelastukseen kuuluvat lahjat tai ainakin mainitaan jotakin sellaista, joka on seurausta Pyhän Hengen saamisesta ja ”Jumalan Pojan uskosta” heissä.

Edellä mainituista Apostolien tekojen yhdeksästä kääntymistapauksesta Samarian herätys (Apt 8:5-12) ja Corneliuksen perhekunnan kääntymys (Apt 10:44-48; 11:14) muodostavat Jeesuksen mukaan helluntain tapahtuman kanssa yhden kokonaisuuden, joka kuuluu samaan *ainutkertaisen suurten pelastushistoriallisten tapahtumien sarjaan joulun, pitkäperjantain, pääsiäisen ja helatorstain tapahtumien kanssa* (Apt 1:8). Sen tähden Samarian herätys ja Corneliuksen kääntymistapahtuma poikkeavat muista Apostolien teoissa esiintyvistä kääntymistapahtumista eikä niitä voida käyttää mallina siitä, miten Pyhä Henki tänään toimii pelastaessaan ihmisiä.

En ymmärrä, mikä edellä kuvatuissa kääntymistapauksissa on ”hullunkurista”. Kaikissa niissä ihmiset pelastuivat Jumalan *sanan ja kasteen* kautta, joista molemmat olivat jokaisen kohdalla välttämättömiä. – Hullunkurista ja raamatunvastaista on sen sijaan tämän päivän luterilaisten kirkkojen ja Rimpiläisenkin opetus, jonka mukaan aikuiset ja lapset pelastuvat eri tavalla, lapset kasteessa mutta aikuiset pelkän sanan kautta ennen kastetta. Viimeksi mainittu eli aikuisten pelastuminen pelkän sanan kautta ennen kastetta on vastoin Jeesuksen ja apostolien selvää opetusta sekä Apt:ssa kerrottuja esimerkkejä.

Raamatulle ja Tunnustuskirjoille vieraan ”kahden pelastuksen tavan opin” juuret johtavat pietismin ja ns. puhasoppisuuden kautta myöhäiseen Melanchthoniin. Kyseinen oppi on tullut Suomen luterilaiseen kirkkoon pietismin mukana, josta syystä se on ollut Suomessa erityisesti herännäisliikkeen suosima. Rimpiläisen körttiläinen tausta selittää, miksi hänkin on omaksunut sen.

5. Junkkaalan mukaan ”Rimpiläinen viittasi myös lestadiolaisuuteen, jossa Jumalan sana on varsinainen uudestisyntymisen väline”.

Rimpiläisen tukeutuminen tässä yhteydessä lestadiolaisuuteen on mielestäni varsin ongelmallista. Heidän käsityksensä on täysin reformoitu ja samalla raamatunvastainen. Heille kaste ei ole armonväline, Jumalan teko, jossa Jumala pelastaisi ihmisen, vaan ihmisen kuuliaisuuden teko Jumalalle.

6. Junkkaalan mukaan Rimpiläinen ”totesi, että systemaattisessa teologiassa on se vaara, että kun johdetaan päättely asiasta toiseen, joudutaan kummallisiin tuloksiin.”

En ymmärrä Rimpiläisen käsitystä systemaattisesta teologiasta. Oleellisintahan systemaattiseen teologiaan kuuluvassa opin muodostuksessa on, että opin määrittelyssä pyritään huomioimaan kaikki, mitä kyseisestä asiasta on Raamatussa sanottu.

Summa summarum:

Pyhä Henki synnyttää sanan kautta uskon Jumalan lupaukseen pelastuksesta pyhässä kasteessa. Uudestisyntyminen tapahtuu Uuden testamentin eli Jeesuksen ja apostolien yksimielisen todistuksen mukaan (sanan kautta) kasteessa. Tämä on myös Luterilaisten tunnustuskirjojen todistus. Sekä Raamatun että Tunnustuskirjojen mukaan kaste on pelastukseen välttämätön.

Junkkaalan mukaan ”[k]asteesta Rimpiläinen puhui harvoin, mutta ehtoollisesta usein” (s. 239).

Kunpa Rimpiläinen olisi paneutunut kasteeseen samalla vakavuudella kuin, mitä hän paneutui ehtoolliseen. Tämän myöhästyneen toiveen esittäminen on mielestäni paikallaan siitä syystä, että sekä Raamatun että Luterilaisten tunnustuskirjojen mukaan kaste on, toisin kuin ehtoollinen, pelastukseen välttämätön. Kaste on pelastuksen sakramentti. Ehtoollinen on Jumalan lasten matkaeväs. Ehtoollispöydässä ylösnoussut Jeesus Kristus aterioi meidän kanssamme ja vahvistaa uskoamme antamalla ruumiinsa ja verensä uskomme ravinnoksi ja yhteytemme vahvistukseksi: ”*Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, pysyy minussa, ja minä pysyn hänessä*” (Jh 6:56).

Rimpiläisen mukaan kirkkoveneen ”reimarit olivat hänelle Raamattu ja kirkon tunnustus” (s. 651). Voisiko Raamatun ja Luterilaisten tunnustuskirjojen merkityksen kristilliselle kirkolle enää osuvammin ja upeammin ilmaista? Tuskin!

Kiitän Timo Junkkaalaa upeasta ystäväni, kurssitoverini ja rotaatiokaverini piispa Olavi Rimpiläisen elämäkerrasta. Junkkaala on nähnyt suuren vaihan mittavan aineiston kokoamisessa ja muokkaamisessa kirjaksi (yht. 700). Vaivannäkeminen ei ole ollut turhaa, sillä lopputulos on erinomainen. Teoksen lukeminen oli minulle suoranainen lukuelämys. – Lämpimät kiitokset Timo Junkkaalalle.

B. Timo Junkkaalan kritiikki *Pelastuksesta osalliseksi* -kirjaani kohtaan (Perusta 1/2018, s. 42–43).

Kuten tämän kommenttikirjoitukseni alussa jo mainitsin, sain tiedon Junkkaalan kirjoittamasta ja Perustassa 1/2018 julkaisemasta *Pelastuksesta osalliseksi* -kirjani arvostelusta vasta Rimpiläisen elämäkerran sivuilta.

Junkkaala antaa kirja-arvostelussaan minulle sekä ruusuja että risuja. Puutun palautteessani vain jälkimmäisiin, koska ne kaipaavat mielestäni vähintäänkin tarkennusta.

1. Junkkaalan mukaan sanon mainitussa teoksessani keskittyväni kysymykseen, pelastuvatko lapset ja aikuiset samalla tavalla.

Tarkkaan ottaen sanon etsiväni mainitussa teoksessani ”kahden pelastuksen tavan opin” juuria, sillä Suomen luterilaisessa kansan kirkossa, mutta myös luterilaisissa kirkoissa miltei kaikkialla, aina amerikkalaista Missouri-synodia myöten, opetetaan yleisesti, että aikuiset pelastuvat eri tavalla kuin lapset: lapset pelastuvat uskon kautta kasteessa, mutta aikuiset sanan kautta ennen kastetta. Mainitun ”kahden pelastuksen tavan opin” juuria etsiessäni olen tutkimuksessani kulkenut ajassa taaksepäin – osittain piispa Juha Pihkalan tutkimuksen (Armonväline vai armon lupaus)⁶ avustuksella – pietismin ja puhdasoppisuuden kautta ja päätynyt myöhäiseen Melanchthoniin.

Lutherin kuoltua Melanchthon pyrki estämään uskonpuhdistuksen jakaantumista kahtia, luterilaiseen ja reformoituun haaraan. Reformoiduthan tunnustivat Jumalan sanan ainoaksi armonvälineeksi. Kaikki, myös lapset, kastettiin reformoidussa kirkossa Jeesuksen antaman lähetyksensä tähden, mutta reformoiduille kaste oli vailla sisältöä. Myöhäinen Melanchthon alkoi uskonpuhdistuksen yhtenäisyyttä varjellakseen korostaa reformoitujen tavoin sanaa kasteen kustannuksella pelastuksen välineenä. Niinpä myöhäisestä Melanchthonista alkaen läpi puhdasoppisuuden ja pietismin luterilaiset kirkot ovat yleisesti opettaneet ja opettavat yhä, että lapset pelastuvat kasteessa, koska eivät pysty ymmärtämään sanaa, mutta aikuiset pelastuvat sanan kautta ennen kastetta. Aikuisille kaste on pelkkä pelastuksen sinetti. Kyseistä myöhäisestä Melanchthonista alkunsa saanutta käsitystä kutsun kirjassani ”kahden pelastuksen tavan teologiaksi”.

2. Junkkaala toteaa, että ”hän [Väisänen] samalla ajautuu joissakin kohdissa ristiriitaan perinteisen luterilaisen kastenäkemyskäsityksen kanssa”.

Ymmärtääkseni sekä Rimpiläinen että Junkkaala tarkoittavat ”perinteisellä luterilaisella kastenäkemyskäsityksellä” juuri kyseistä myöhäisestä Melanchthonista alkunsa saanutta kaste- ja pelastuskäsitystä, joka realisoitui Ruotsi-Suomen luterilaisen kirkon käsikirjaan (1693 ja -94) kahtena erillisenä kastekaavana, joiden mukaan aikuiset pelastuvat eri tavalla kuin lapset: Lapset pelastuvat (sanan kautta) kasteessa, mutta aikuiset sanan kautta ennen kastetta. Aikuisille kaste on pelkän sanan kautta tapahtuneen uudestisyntymisen ja pelastumisen sinetti.

Väitän, että kyseinen kaste- ja pelastuskäsitys ei ole Raamatun, enempää kuin Lutherin tai Luterilaisten tunnustuskirjojenkaan mukainen. Sen olen pyrkinyt kirjassani osoittamaan. Olkoonkin, että dosentti Junkkaala kuulee sen ensi kertaa Matti Väisäsen sanomana, ja sen tähden se herättää hänessä lähinnä halveksivia ajatuksia: ”Onko kyse uudesta vallankumouksellisesta teologisesta löydöstä vai sokeutumisesta omaan näppäryyteen?”

3. Ymmärtääkseni Junkkaala oudoksuu myös sitä, että ”Väisänen erottaa siittämisen ja synnyttämisen uudestisyntymisen kohdalla”.

Opetan kirjassani Raamatulla perustellen, että meidän uudestisyntymisemme on osallisuutta Jeesukseen Kristukseen, ihmiseksi syntyneeseen Jumalan Poikaan. Ihmisen uudestisyntymisen kristologisuus tulee näkyviin mm. siinä, että ihminen syntyy Jumalan lapseksi samaan tapaan, kuin Isästä iankaikkisuudessa syntynyt Jumalan Poika ”(uudesti)syntyi” ihmiseksi meidän keskellemme.

⁶ Mielestäni Juha Pihkalan ns. dosenttitutkimus ”Armonväline vai armon lupaus?” on jäänyt Suomessa aivan liian vähälle huomiolle.

Jumalan Pojan ”(uudesti)syntyminen” ihmiseksi tapahtui siten, että hän *sikisi* Pyhästä Hengestä enkeli Gabrielin *sanan kautta* Marian kohtuun ja *syntyi* yhdeksän kuukautta sen jälkeen Neitsyt Marian kohdusta jumal-ihmiseksi tähän maailmaan. Sana tuli Jeesuksen sikiämisessä ja syntymisessä lihaksi.

Meidän uudestisyntymisemme Jumalan lapsiksi on pitkälle *analoginen* Jumalan Pojan ”(uudesti)syntymisen” eli hänen ihmiseksi syntymisensä kanssa. Meidän uudestisyntymisessämme ”uusi ihminen” *sikiää sanan kautta* meissä ja me *synnymme* sen jälkeen sanan kasteelle saattamina *kasteessa* Jumalan lapsiksi hänen valtakuntaansa. (Ks. edeltä kohta A, 4. Apt:ssa mainitut kääntymistapaukset.)

4. Junkkaala jatkaa: ”Hämmäntävää on, [a] ettei hän [Väisänen] hyväksy sitä, että Jumala synnyttäisi ihmisessä uskon sanallaan. [b] Väisäsen mukaan Jumalan sana ’siittää’ ja kaste synnyttää. [c] Tähän liittyy Väisäsen käsitys kahdenlaisesta tai ’kaksinaisesta’ uskosta. [d] Hänen mukaansa Jumalan sanan vaikutuksesta syntyy vain pelastusta kaipaava usko ja vasta kaste antaa varsinaisen pelastuvan uskon ja pelastusvarmuuden. [e] Pyhä Henki kutsuu Jumalan sanalla ihmistä kasteelle, jossa annetaan usko, jota Väisänen kutsuu ’Jumalan Pojan uskoksi’. Kaste sijoittuu tämän mukaan pelastusta kaipaavan uskon ja kasteessa saadun pelastavan uskon välille.”

a) ”Hämmäntävää on, ettei hän [Väisänen] hyväksy sitä, että Jumala synnyttäisi ihmisessä uskon sanallaan.”

Edellä Rimpiläistä kommentoidessani (A, 4) osoitin Apt:n kääntymistapauksista, kuinka Pyhä Henki synnytti sanan kautta kyseisissä henkilöissä ”uskon” Jumalan sanan lupauksiin, joiden mukaan he pelastuvat antamalla kasta itsensä. Kyllä Jumalan sana synnyttää uskon.

b) ”Väisäsen mukaan Jumalan sana ’siittää’ ja kaste synnyttää.”

Ei vain Väisäsen, vaan myös Raamatun mukaan Jumalan antamalla eri armonvälineillä on Jumalan pelastussuunnitelmassa toisistaan poikkeavia erilaisia tehtäviä. Nimenomaan Jumalan lapseksi syntymisessä sanan tehtävä on siittää ja kasteen tehtävä on synnyttää (1 Kr 4:15; Flm 10. Ks. *Novum*). Sanan avulla Jumala siittää eli saattaa alulle uuden ihmisen.

c) ”Tähän liittyy Väisäsen käsitys kahdenlaisesta tai ’kaksinaisesta’ uskosta.”

En puhu kirjassani kertaakaan ”kahdenlaisesta” uskosta. Ei ole olemassa kahdenlaista aitoa kristillistä uskoa. Puhuessani kirjassani uskon ”kaksinaisuudesta” viittaan samalla ainakin viisi kertaa Raamatun sanaan, jonka mukaan usko on olemuksellisesti ”yksi” (Ef 4:5), mutta sen syntymisessä näyttää Raamatun mukaan olevan kaksi eri vaihetta: pelkkä sanan synnyttämä usko on uskoa Jumalan pelastuslupaukseen kasteessa, ja kasteessa saatu usko on sanan synnyttämän uskon täyttymys. Uskon syntyminen on prosessi.

d) ”Hänen mukaansa [Väisäsen mukaan] Jumalan sanan vaikutuksesta syntyy vain pelastusta kaipaava usko ja vasta kaste antaa varsinaisen pelastuvan uskon ja pelastusvarmuuden.”

Jälleen menevät Junkkaalalta asiat sekaisin. ”Pelastavan uskon” antaa / vaikuttaa Jumalan ”sana”, sillä sanassaan Jumala ilmoittaa, että ihminen pääsee pelastuksesta osalliseksi kasteessa (ks. edeltä A, 2). Sanan synnyttämä usko vie ihmisen kasteelle. Sen sijaan ”kaste”

antaa ”pelastetun uskon” ja ”pelastusvarmuuden”. Suomalaista termiä käyttäkseni, vasta kastettu ihminen on ”uskossa”.

e) ”Pyhä Henki kutsuu Jumalan sanalla ihmistä kasteelle, jossa annetaan usko, jota Väisänen kutsuu ’Jumalan Pojan uskoksi’. Kaste sijoittuu tämän mukaan pelastusta kaipaavan uskon ja kasteessa saadun *pelastavan uskon* [kursivointi, MV] välille.”

Jälleen Junkkaala sekoittaa termit. ”Pelastava usko” saadaan nimenomaan *sanan* synnyttämänä ennen kastetta, ja se vie ihmisen kasteelle, jossa hän saa Pyhän Hengen sisimpäänsä ja hänessä ”Kristuksen uskon” sanan synnyttämän pelastusta kaipaavan uskon täyttymyksenä. Uuden testamentin yksimielisen todistuksen mukaan Pyhä Henki on kasteen lahja ihmiselle. Kasteen jälkeen Pyhä Henki ja Kristus Hänessä asuu ja uskoo ihmisessä. Sen tähden Raamattu kutsuu kastetun ja niin ollen pelastetun ihmisen uskoa ”Jumalan Pojan uskoksi” (Gl 2:20, KR-38) ja ”*Jeesuksen uskoksi*” (Ilm 14:12, KR-38).

5. Junkkaala jatkaa kritiikkiään: ”Väisänen mukaan ihminen, joka on hengellisesti kuollut eli menettänyt kasteen jälkeen uskonsa, ei tarvitse uutta uudestisyntymistä vaan kuolleista herättämisen. Lukija joutuu kysymään, onko tämä tärkeä teologinen erittely vai semanttinen ongelma - ja samalla Väisänen epätoivoinen yritys pitää kiinni siitä, että uudestisyntymissanaa ei saa käyttää muussa kuin kasteen yhteydessä?”

Sorry, Timo Junkkaala, minä en pidä epätoivoisesti kiinni uudestisyntymissanan käyttämisestä yksinomaan kasteen yhteydessä. Minä seuraan vain yksinkertaisesti ja iloisesti Raamattua, sillä se käyttää kyseistä sanaa vain kasteessa tapahtuvasta Pyhän Hengen työstä. Sen sijaan, mietiskelen sitä, miksi Junkkaala haluaa väen väkisin käyttää uudestisyntymissanaa siitäkin, mistä Raamattu ei sitä käytä. Raamatun terminologian käyttäminen taitaa vaarantaa Junkkaalan oman kaste- ja pelastuksen teologian.

6. Junkkaala: ”Entä em. väite, ettei Jumalan sana anna pelastavaa uskoa? Onko kyse uudesta vallankumouksellisesta teologisesta löydöstä vai sokeutumisesta omaan näppäryyteen? Jälkimmäisen puolesta puhuu se, että sekä monien Raamatun kohtien että luterilaisen tunnustuksen ilmaisujen (pois)selittämiseen tarvitaan niin monta sivua.”

Ensiksi, olen aivan ymmällä sen johdosta, mitä Junkkaala kirjoittaa. Hän sanoo, minun väittävän kirjassani, ettei Jumalan sana anna pelastavaa uskoa, vaikka minä väitän läpi kirjani, että nimenomaan Jumalan *sana synnyttää pelastavan uskon*. En voi välttää kiusallista ajatusta, että Junkkaala tahallaan vääristää pitkin matkaa tekstiäni ja sitten ampuu luomansa kuvituksen alas muka minun tekeleenäni.

Toiseksi, Junkkalan mielestä olen ”sokeutunut omaan näppäryyteen” käyttämällä sivukaupalla tilaa ”sekä monien Raamatun kohtien että luterilaisen tunnustuksen ilmaisujen (pois)selittämiseen”.

Pelastuksesta osalliseksi -kirjani on joitakin kysymyksiä lukuun ottamatta aikaisempien ja laajempien kasteosten tiivistelmä, jossa pyrin nimenomaan Raamatulla ja Tunnustuskirjoilla osoittamaan, miten ihminen pääsee pelastuksesta osalliseksi. Sekä Raamatun että Tunnustuskirjojen lainaukset olen pyrkinyt tarkistamaan alkukielisistä laitoksista. En voi mitään sille, että kyseisten käännösvirheitten oikomisperustelut vaativat oman tilansa. Kiistan ehdottomasti sen Junkkaalan väitteen, että olisin selittänyt kirjassani mitään Raamatussa ja Tunnustuskirjoissa

olevaa pois. Päinvastoin haluan kirjassani johdattaa lukijat sisälle luotettavaan Raamatun ja Tunnustuskirjojen tekstiin.

7. Junkkaala jatkaa: ”Väisänen tekee kastenäkemyksestään myös konkreettisia johtopäätöksiä. Yksi sellainen on, että [a] aikuisen kastetilaisuudessa ei hänen mukaansa kastettavan tulisi lausua uskontunnustusta ennen kastetta, koska [b] vasta kaste antaa uskon.”

a) Junkkaalan ensimmäisen väitteen oikaisemiseksi lainaan katkelman kirjastani ja samalla toistan jo edellä kohdassa A, 3, b sanotun:
 ”Ruotsi-Suomen luterilaisen kirkon käsikirjaan (1693 ja -94) sisällytettiin kristinuskoon kääntyviä *aikuisia varten oma kastekaava*. Aikuisten kaava seurasi teologisesti Speneriä. Kastettavan piti kaavan mukaan itse lukea kastetilaisuudessa ennen kastetta ääneen Apostolinen uskontunnustus ja siten tunnustaa olevansa uskossa ja pelastettu. Tällöin Ruotsi-Suomen luterilainen kirkko teki – tiedostaen tai tiedostamattaan – varsin merkittävän ja kauaskantoisen irtioton jakamattoman vanhan kirkon ja Lutherin kasteteologiasta. Nimittäin siitä saakka on aikuiskasteille Suomen luterilaisessa kirkossa ollut luonteenomaista, että niissä edellytetään kastettavilta ennen kastetta omakohtaisen uskon tunnustamista eli pelastusta” lausumalla Apostolinen uskontunnustus. (PO, s.157.)

Vika ei ole siinä, että kasteoppilas lausuu ääneen uskontunnustuksen ennen kastetta, vaan siinä, että kirkko *edellyttää ja vaatii* häneltä uskontunnustusta ja pelastusta kasteen saamisen ehtona, vaikka Raamatussa ja Tunnustuskirjoissamme pelastus on vasta kasteen lahja, ei sen edellytys. Näin tehdessään kirkko valjastaa kärryt hevosen eteen.

b) Junkkaalan toisen väitteen oikaisemiseksi lainaan jälleen kirjani tekstiä:
 ”Jakamattoman vanhan kirkon ajalta peräisin olevasta ”Apostolisesta traditiosta” (*Traditio apostolica*) ja Tunnustuskirjoissamme Vähän katekismuksen liitteenä olevasta Lutherin kastekaavasta näemme, että Luther ymmärsi Raamatun ja vanhan kirkon tavoin ihmisen uudestisyntymisen kristologisen taustan ja siihen perustuvan uskon kaksinaisuuden. Siksi hän edellytti kastettavalta aikuiselta vain kristinuskon perusasioiden tuntemista ja niiden hyväksymistä sekä halua saada kaste ja sen lahjoittama pelastus.” (PO, s. 164.)

8. Junkkaala ihmettelee sitä, ”miksi juuri kukaan muu ei ole aiemmin päätynyt samoihin tuloksiin. Väisänen ei kritisoi kirjassaan vain uudestikastajia ja pietistejä vaan myös kirkkomme kristinoppia, kaikkia puhdasoppisuuden ajan teologeja ja Missourisynodin opettajia **C.F.W. Waltheria** ja **Franz Pieperia**.”

En voi mitään sille tosiasialle, että myöhäisestä Melanchthonista lähtien luterilaiset kirkot ovat koko ajan loitontunut kaste- ja pelastusteologiassaan Raamatusta, Tunnustuskirjoistaan ja Lutherista.

Mitä tulee siihen Junkkaalan toteamukseen, että ”juuri kukaan muu ei ole aiemmin päätynyt samoihin tuloksiin”, voin kertoa, että kyllä sellaisia on, Suomessakin. Ainakin osa evankelisesta papistosta Hedbergistä alkaen samoin kuin Lähetysshiippakunta seuraavat tässä asiassa Raamatua ja Luterilaista tunnustusta kirkkokäsikirjan kaavoista huolimatta.

Puheena oleva kirjani on – kuten olen jo aikaisemmin maininnut – tiivistelmä aikaisemmista kasteteologisista kirjoistani. Kirjani otsikkona on *Pelastuksesta osalliseksi* ja sen tarkentavana alaotsikkona ovat sanat: ”Mitä Raamattu ja Tunnustuskirjat opettavat pääsystä Kristuksen yhteyteen”. Kirjassani olen pyrkinyt olemaan uskollinen sen otsikolle. Siksi olen vain satunnaisesti

tukeutunut muihin teologeihin. Juha Pihkalan tutkimus ”Armonväline vai armon lupaus” on tästä poikkeus.

Summa summarum:

Junkkaala edustaa Rimpiläisen tavoin ”kahden pelastuksen tavan teologiaa”, jonka mukaan aikuiset uudestisyntyvät ja pelastuvat eri tavalla kuin lapset: lapset uudestisyntyvät ja pelastuvat kasteessa, aikuiset sanan kautta ennen kastetta. Kyseistä käsitystä he kutsuvat ”perinteiseksi luterilaiseksi kastenäkemykseksi”, vaikka kyseinen käsitys on tosiasiaa sekä luterilaisen tunnustuksen että Raamatun vastainen, sillä kaste on pelastukseen välttämätön. Kyseisen opin juuret menevät pietismin ja puhdasoppisuuden kautta myöhäiseen Melanchthoniin.

Sanoin jo kirjoitukseni ensimmäisessä osassa, että Raamatulle ja Tunnustuskirjoille vieras ”kahden pelastuksen tavan oppi” on tullut Suomen luterilaiseen kirkkoon pietismin mukana, josta syystä se on ollut Suomessa erityisesti herännäisliikkeen suosima, ja että Rimpiläisen körttiläinen tausta selittää, miksi hän on omaksunut sen. Vastaavasti Junkkaalan uuspietistinen (muromalainen) tausta selittänee, miksi myös hänelle on käynyt samoin kuin Rimpiläiselle.

Kahta pelastuksen tapaa opettaessaan sekä Rimpiläinen että Junkkaala edustavat – ilmeisesti tietämättään – *filippismiksi* kutsuttua pelastusopillista harhaa, joka sijoittuu luterilaisen ja reformoidun pelastuskäsityksen välimaastoon.

Mielestäni Junkkaala ei näe uudestisyntymisen kristologisia juuria. Jumalan Pojan ihmiseksi syntyminen ja ihmisen Jumalan lapseksi syntyminen ovat pitkälti analogisia tapahtumia.

Junkkaala kieltää ymmärtääkseni uskon tulemisen prosessiluonteen (uskon kaksinaisuuden) ja tulkitsee sekä käyttää epäjohdonmukaisesti arvioimansa kirjani terminologiaa.

Kun kirjassani yritän korjata muutamia kaste- ja pelastuksen teologian kannalta oleellisia suomalaisten raamatunkäännösten virheitä ja yhtä v.1990 Tunnustuskirja-käännöksen epätarkkuutta, Junkkaala selittää ne kyseisten Raamatun ja Tunnustuskirjojen kohtien ”(pois)selittämiseksi”.

Edellä sanotusta huolimatta kiitän Timo Junkkaalaa Perustassa julkaisemastaan kirja-arvostelusta. Sen alussa ja lopussa oli mainittu myös muutamia myönteisiä asioita kirjastani. Valtaosa arvostelusta oli kielteistä, paikoin sekavaa, ikään kuin väsymystilassa kirjoitettua.

Ryttylässä keväällä 2022

Matti Väisänen

P.S.

Puheena oleva kirjani *Pelastuksesta osalliseksi* on sponsoroitu ja sen tähden ilmainen. Tilatessasi kirjan joudut maksamaan vain postimaksun. Tilaukset: puh. 040-5083481 tai s-posti: matti.vaisanen(at)lhpk.fi